

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 8

INȘTIȚIUNEA DE

de un șir garnitură
dusă 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
imediat în Arad.

Scrisorile nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

REDAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 8

ABONAMENTUL

Pentru Anstro-Ungaria:
pe un an 20 cor. pe 1/2
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 lună 2 cor.
Vr. de Duminecă pe un
— 4 coroane.
Pentru România și
străinătate pe an:
40 franci.

Manuscrisurile nu se napofază

Ideal politic

— maghiar.

I.

(S.) Ori-ce acțiune politică își are substratul într-o forță reală, — etnică, economică sau de stat și într'un program de idei. Masele influențează formarea și direcționarea ideilor după nevoile și capacitatea lor; și la rândul lor, ideile creează curente în mijlocul masei, ridică masa.

A face politică înseamnă a calcula cu aceste elemente și în baza calculului a direcționa pornirile spre un ideal.

Dar' *relativitatea* fiind caracteristica a ori-ce lucru omenesc, pe de o parte, ear' pe de altă parte egoismul fiind o notă proprie ființei omenesti, judecata rece și obiectivă adeseori lipsește; și omul se îndepărtează dela calea dreaptă și adevărată.

Mănați de un egoism culpabil și clădindu-și idealuri pe care judecata normală le privește de utopii, compatrioții nostri șovinisti s'au întrec din ce în ce în planuri de acțiune politice.

Nu ne vom opri aici asupra „naționalității” *kossuthiste* sau *banffy* iane, căci aceste grupări zise politice nu pot fi socotite de înțocmiri serioase și ireproșabile; credem însă, că trebuie să ne oprim și să insistăm asupra direcției politice care de un timp încoace e abordată de ziarul *Budapesti Hirlap*, prin urmare de o grupare, care nu numai că reprezintă o forță reală în Ungaria, dar' mai ales astăzi are parte în conducerea acestei țări.

Am relevat în repetite rânduri această direcție, în care caută să-și facă alvie politică *Budapesti Hirlap*.

Nemulțumit de importanța ce se dă Ungariei în reprezentanța în-afară a monarhiei, curentul politic indicat cere, ca în străinătate să se accentueze, valideze și susțină o absolută paritate, atât ca drept de limbă cât și de reprezentare a intereselor monarhiei, pentru Ungaria ca și pentru Austria. Ceea-ce va să zică, Maghiarii cer să li-se dea și lor cuvântul în chestiile de politică externă.

Starea îngrijitoare în care se găsește țara noastră, din punct de vedere economic, pentru a fi sanată, nu se gândește nimeni la îndreptare într'un mod firesc, ci se revendică oarecari pretinse drepturi asupra Peninsulei Balcanice, unde „merirea” *Ungariei* ar fi ca să-și întindă cuceririle sale economice, nu numai pentru a se scăpa de neajunsuri, ci pentru a ajunge chiar la o atotputernicie în Balcani.

Având abea o singură societate de navigație maritimă „Atria” — unde de așfel cea mai mare parte a capitalului e austriac — Maghiarii cer marina specială maghiară, cu drapel maghiar, cu un cuvânt, flota maghiară.

Limba germană a armatei comune, susține gruparea dela *Budapesti Hirlap* că, nu mai poate fi susținută.

Ungariei poliglote îi trebuie armată „națională”, cu limba maghiară!

Toate aceste „revendicări” conchid la *imperialism „maghiar”!*

Egoismul, pe care îl putem porecli, în acest aspect al său, de grandomanie, ori-cât duce de departe spre iluzii pe posedatii sei, — în considerarea că este o manifestare a unor tendințe reprezentate de o grupare politică de importanță în țara noastră; o grupare care prin situația sa de depositară a puterii de stat ar fi legată de oare-cari considerațiuni de interes superior, — este învederat că se înfațesează în mantia unei *tendințe subversive*, vrăsmășă rosturilor și întocmirilor actuale ale monarhiei.

Și ori-cât visurile șoviniste ar rămâne visuri, masa șovinistă, imbibată cu ast-fel de idei, nu puțin va împiedeca desfășurarea evenimentelor viitoare pe calea lor firească.

Deputatul Aradului, Heronymi Károly la într-o vreme alegeri, așa se zice, nu va mai candida pentru Dieta. Eată explicația acestui lucru:

Heronymi, sub efectul reformei legii incompatibilității, care în corând va fi votată pentru a putea să fie și de acum înainte de-putatul să-și urmeze în orice condiții de serviciu, și de exemplu, care se găsește în permanență convins că statul și ea nu poate să existe sub președinția incompatibilității.

Retragerea sa din politica activă — spun ziarile maghiare — și a declarat o deja în fața multor deputați guvernamentali.

Succesor în scaunul de deputat al Aradului, după spusa ziarelor locale, îi va fi fost stabilit în câmpul de intern de tristă aducere aminte Heronymi Károly, actualul primar al Aradului, Salacz Gyula.

Pactul financiar ungaro-croat. Zilele trecute Dr. Francisci, presidentul Dietei croate și Dr. Eggersdorfer, referent al comisiunii regnicolare croate, au sosit în Budapesta, pentru ca să predea renunțarea nunciului comisiei ungaro-regnicolare.

Renunțul croat e de cuprins polemic dar' în partea dela încheiere se identifică cu oferta comisiei ungaro-regnicolare, pentru început cât mai în grabă a desbaterilor verbale. Renunțul croat tocmai acum a fost tradus în limba maghiară, în localul ministerului croat și ieri, 5 Aprilie n. s'a și publicat deja în foile oficiale.

Cu ce ne-am ales?

I.

Nu e de pus în pervaz tabloul ceata. „Maestrul zidirii lui Dumnezeu-vieții noastre românești. Nu. E tristzeu este el” — zice apostolul. Principiul unei țări mari este el. Destinul unei țări mari este el. Destinul unei țări mari este el.

Obicinuita ne-am — durere — ane milioane și gloria bisericii plânge și a ne tângui mereu. Pentru-atâta dela individualitatea lui. Și că pricină avem. Dagnosa stărilor cînt slab se simte a pricepe tăleul noastre publice, bisericești, culturale, acelor noțiuni, nu e vrednic să calce în sfârșit românești, rare-ori ne pre pe Olimp.

Spirit superior, cultura înaltă și estisă, minte luminată, vederi largi, inimă nobilă și energie și caracter bărbătesc, — acestea sunt criteriile care îndreptătesc pe un muritor a fi azi

Dar' să nu ne bocim. Ne avem și noi sorții nostri și păcatele noastre.

Suntem popor cu vlagă de viață, dar' suntem încă tineri. Avem viitor de nădejde inspirator, dar' avem încă patimi și scaderi mari. Ne încălzim de porniri nobile și ideale, dar' acțiunile noastre poartă încă timbrul virginității. Rare-ori se plăsmuiesc fapte vrednice la noi, cari să nu fie concepute în ferbințele începutului. Și — durere — tocmai când de lucruri mari ne prindem, interesele mici, patimile și hărjoana tocmai atunci se reșcolesc mai cu faverșunare și ne stingheresc intențiunile.

Desprimăveratu-s'a de trei-ori de când cununa nouă pus-u-s'a pe capul nostru.

Și în drept eram să punem nădejdi mari în noua cununa. Priviam în orizonturi și nu vedeam decât ceea-ce vedem și azi. Lănchezala aproape pe toate potecile românești.

Nu vorbim de politica. Politica am pus-o în cuiu. Politică la noi azi nu există. În privința asta suntem cu adevărat pași. Politica noastră azi e hărțuială și gâlceava lăuntrică. În privința asta nu mai știm al cui suntem.

Dar' nu era bine nici pe alte poteci să se plămădesse înt-resele mai apropiate ale noastre. Ogarul cultural românesc nu era și nu e nici azi cu flori de cîin învescut.

O domnie puțin binecuvântată de 24 ani a premergătorului episcop bisericesc, al Românilor gr. or. puțin nade adusese.

Câmpul vieții ortodoxe românești pe alocurea zăcea părăgînă, pe alocurea infundat era de bălării și mărăcini.

Justificate erau deci așteptările noastre. Indreptățite nădejdiile noastre. Cu atât mai mult, că o era nouă ni-se punea în perspectivă și nu știu ce fel de glorie amăgitoare se căsăniiau unii să vază plutind în jurul nou-alesului.

Nimerit-am ori n'am nimerit cu alegerea, nu e greu de judecat. N'a fost greu de judecat nici chiar la început. Și dacă se face aci o revizuire — în impresii generale — asupra stăpînirii de doi ani a mitropolitului Mețianu, se constată numai adevăruri ce înainte se bănuiau.

Indoială nu încap, că menirea cea mai sublimă se deschide pe pământ barbatului, pe care în fruntea unei biserici l'a rînduit Dumnezeu. Meire sfântă și dumnezeiască e adevărul că în fruntea unei țări mari este el. Destinul unei țări mari este el. Destinul unei țări mari este el.

Spirit superior, cultura înaltă și estisă, minte luminată, vederi largi, inimă nobilă și energie și caracter bărbătesc, — acestea sunt criteriile care îndreptătesc pe un muritor a fi azi

lociitorul lui Dumnezeu pe pământ. Cine nu e conștiu de aceste daruri, păcătuiește când pe planul întâiu se octroază. Și noi pătași ne facem păcatului, când ajutor dăm ignobilului în pornirea sa.

Fără intelect superior, fără vederi largi, fără cultură estisă — nu există spirit diplomatic și de distincție; nu există înțelepciune și tact; nu există izvor de învățături, nu există autoritate — calificative indispensabile unui om chemat să fie mentorul bisericii sale, chemat să reprezinte demnitățile bisericii în toate direcțiile și să cărmuiască frânele ei în atâtea tentații ale vieții.

Mintea naturală — fie ea cât de sănătoasă — nu e de ajuns pentru a se pune conducător în fruntea celor ce pe lângă minte naturală mai au și inteligența ciselată.

Ioan Crisostom zice: „Să se pună înainte bărbații cei ce covârșesc pe toți în măsura cea mai mare... pentru-că pe cât este deosebire mare între faptele lipsite de rațiune și între omenii raționali, atâta să fie de mare deosebirea între păstor și turmă, ca să nu zică și mai mult... (Despre preoți, c. II.)

Și Crisostom ne dă aci fotografia preotului simplu, nu a arhierului.

Praxă vieții — fie ea cât de exuberantă, — bunăvoința, munca și hărnicia sunt însușiri mărețe, dar' nu sunt destulă calificative unui cap bisericesc. Prin ele poți face mult, dar nu poți pricepe „învețătura tuturor învățăturilor și măestria cea mai înaltă”. Nu poți fi „tuturor toate”.

Vorba Englezului R. A. Willmott, „munca în sine n'ar fi creat „Paradisul pierdut” sau „Principia”. (Și cui sînt rezervate operele cele mai mărețe decât tocmai uzui arhierului?)

Nu e rezon a avé ambiții înalte, fără a avé și facultăți înalte. „Piticul din naștere n'ajunge nici-când înălțimea mijlocie”.

Ce i drept, oamenii medioeri confundă aspirațiunile cu chemarea și ambiția li-e de ordinea întâiu, pe când capacitatea de a treia.

A te înălța însă pe tronul întâiu al arhieriei fără calități superioare, — înseamnă a nu pricepe înălțimea acelu tron și a nu înțelege noțiunea și chemarea arhierului.

Ear' caprițiunile norocului, ce te poartă în brațe, încă nu sînt garanța, că vei pricepe problemele ce te așteaptă acolo sus.

Aducă-și aminte părintele mitropolit Mețianu de cuvintele domnului Mocsonyi, rostite când cu alegerea sa de mitropolit. Dl Mocsonyi, făcând filosofia capului bisericii, așa graia: „El da așa zicînd directiva întregii dezvoltări a vieții bisericești; individualitatea sa determină în mare parte caracterul general al acestei dezvoltări și spiritul lui devine spiritul dominant în biserică...” Eată piedestalul, unde trebuie să stea un prelat bisericesc. Eată icoana adevărată a arhierului. Icoană măreață, din care nu e măiestrie a scoate conturile chemării unui cap bisericesc.

A chibzul planuri înalte și vitale, a da direcții, a ocroti vaza și demnitatea bisericeii, a nisul cu putere și cu înțelepciune în concertul altor biserică, a plana și stăpâni cu spiritul asupra întregii dezvoltări și vieți a bisericeii tale, a păși cu autoritatea totdeauna când se cere, — acestea să fie principiile directive ale activității unui cap bisericesc. Principii frumos sunătoare, pe care însă în practică — durere — nu le prea înțeleg arhierii noștri.

La ce sunt atunci organele subalterne de administrație? La ce paradăm atunci cu treptatul nostru edificiu constituțional?

Ei bine! Dar' dumniata vrei să-mi zugrăvești aci tipul ideal al arhierului — va zice mulțimea. Și îndată va sta gata cu stereotipul țipet că: n'avem oameni!

Fapt e, că n'avem oameni. Ori puțin avem. În privința asta par'că și fatalitatea ne urmărește. Ne pune bețe în roate și ne țintuește locul. Vicisitudinii și cauze — cari nu le apostrofăm aci — au pricinuit pe terenul bisericesc totdeauna secetă de oameni distinși. Degetele dela mâni ar fi prea multe, pentru-ca să înșirăm excepțiile.

Dar' nu e de desnădejduit. Cămpul vieții bisericești în privința oamenilor nu e tocmai părăgină. Vina e a noastră. Pentru-că nu știm cumpeni și cerne pe cei-ce sunt.

Când vorba vine de a săvârși un act ca alegerea celui mai vrednic dintre noi, patimile, intrigile și egoismul strimt par'că atunci ne muncesc mai cu îndârjire. Nu suntem în stare a ne subordina micile interese cauzelor eterne. Și, pentru a ne masca păcatele, mai suntem și șireți și cu incuri. Mănoacă la noștrii și principii șubrede și rău tălmăcite.

Aduceți-vă aminte, cu cât ifos de convingere ispitia venerabila anticlenitate s'ermanul creier al oamenilor?

Da, domnilor. Alegeți totdeauna pe cel mai bătrân. Faceți hatirul omului. Impoțonați-l bine și puneți-l cihă în holdă. Alegeți-l și habar n'aveți, dacă are ori nu calificativele indispensabile unui cărmuitor al bisericeii.

Și apoi așteptați isprăvuri mari dela el; așteptați program și direcții noue de activitate; așteptați forță de întreprindere. Așteptați să țighească

idei înalte și viguroase din creierul lui. Așteptați multe-multe dela un bătrân ruginit și ingrădit în cercul său strimt de vederi. Dela un om săturat de viață și eșit din vremuri. Dela un om, care e bun bucuros că l'ați înălțat acolo, de unde numai sinul lui Avram îl mai așteaptă.

Budapesta — nu e maghiară.

Sunt nenorocoși Maghiarii cu multe din întreprinderile lor chiar și la ei acasă, îndeosebi însă cu cele — „naționale“, sau în limbajul mai cunoscut: șoviniste. Un singur cas de astădată.

Se știe, că mare parte din avutul comun al cetățenilor din țeară o mistue parada și pompa, ce se pune pe capitala „residentă“ Budapesta. E și „justă“ și se explică această opintire a patrioților; căci lumea străină, câtă s'abate să mai vadă și minunată unguerești, mai întâiu acolo se oprește și după impresiile, ce acolo le primește, judecă progresul, mărirea și forța culturală a „națiunii“, singură alcătuitoare de stat.

E foarte interesant felul în care „Házánk“ de ieri (Vineri 5 Aprilie n.) ne înfațisează această capitală „residentă“ costisitoare.

Intre altele, numita foaie unguerească zice:

„Capitala-residență“ cu încredere s'a adresat la orașele din provincă, din a căror putere de viață i-se sporește poporațiunea, li crește averea, și le roagă să ia toate parte la subscrierea unui împrumut pe seama capitalei și s'o spriginească în avântul ei. Națiunea totdeauna bucuroasă a dat capitalei brațe și bani, pentru-ca ea e adevărata orăș universală.

Azi deja residența maghiară numără 700.000 locuitori, e în adevăr modernă și dezvoltarea ei de azi poartă timbrul rapidității și al avântului peste măsură.

Viața ei publică și privată se dezvoltă într'o direcție atât de necorectă, atât de coruptă, încât ni-ar plăce să oprim locului efectele ce se împrăștie din Budapesta în toate părțile țării și, cu ajutorul unei descentralizări isteț îndeplinite, să mântuim ce se mai poate încă mântui. Acum pretindem contra-serviciu pentru jertfele nemăsurate ale națiunii; și când Budapesta cere noue jertfe dela nație sau — cum acum se întâmplă — pretinde conlucrarea națiunii

pentru desăvârșirea mării sale întreprinderi, e timpul să ne gândim: întru cât a corespons ea îndeosebi în două direcții față de îndatoririle ce are pentru națiune. S'a îmbogățit, s'a înfrumusețat, s'a lăsat, s'a sporit, asta o știm; dar' oare întru-cât a reprezentat ea maghiarismul națiunii înaintea străinătății și cu ce a contribuit ea la dezvoltarea dorită, cu care a înșărcinat-o generația tineră?

Din an în an se începe un alt împrumut mare, acea binefăcătoare altoire de sânge, care din organismul provinciei, al țării întregi și din toate membrele ei aduce sânge curat maghiar în residența maghiară, în inima țării. Lumina ochilor națiunii, tinerimea în floare e aci în jurul nostru, trimisă aici cu scopul, ca în acest loc să și ajungă perfecția, aici să i-se înfațiseze operele și comorile cele mai de valoare ale culturii spiritului maghiar.

Da, vorbă să fie odată de elementele culturale, despre coloritul maghiar al acestora, despre caracterul maghiar. Acolo în fața școalelor, a universităților se aglomerează buna tinerime maghiară, fiii Alföldului, ai Ardealului și cei cu sentimente patriotice din părțile de sus ale țării. Aceștia se adună în giurul nostru, pentru-ca aici să primească timbrul spiritului societății celei mai alese.

Vorbind apoi de societățile culturale maghiare și îndeosebi de teatrele capitalei, cari mai cu seamă dau tinerimei educația în spirit național, „Házánk“ trece la locurile publice, restaurante, cafenele, apoi la prăvălii și la piețele de bani, unde — zice — s'a isprăvit cu maghiarismul capitalei.

„Aici numai decât se observă, că și limba societății, a lumii înalte este străină; conversația în comerț, în afacerile financiare curge în limba germană, conducerea în acele și spiritul e numai german; în restaurant, în cafelele și primăria în limba germană, și la tot pasul nu întâmpini alt-ceva, de cât-acea-ce și poetul înainte de asta cu decenii a constatat adecă: „grain nemțesc, murdărire.“

Doară legislativa s'o amintim, în care deocamdată se mai perorează unguerește; nu se poate și înșă, dacă v'ar un curent favoritor naționalităților, v'ro urmărire a oportunității nu va păși la acest loc, și nu va decide și aci împotriva maghiarismului curat?!

„Pentru asta ridicăm deci cuvântul și acum în interesul spiritului național maghiar, în interesul culturii maghiare, până când încă politica zilnică și de partid nu poate să atragă definitiv asupra sa atențiunea publicului mare.

„Progresul maghiarizării, munca intransigentă, dar' înțeleaptă (?) a maghiarizării, fața societății maghiare unitare și dominarea limbii maghiare pot să spulbere aspirația ultraistă a naționalităților, căci cu stimă trebuie frații să se plece înaintea tendinței viguroase și conștiente de scop a națiunii maghiare. Această țintă comună poate să dărime păreții despățitori ai diferenței de religie, de clasă și de partid; această misiune sfântă poate să unească puterile divergente“.

Sfirșind, „Házánk“ da capitalei „residente“ următoarele sfaturi:

„Cetățenii Budapestei să schimbe cât mai curând numele falnic: „Budapesta — oraș universal“, cu unul mai simplu, dar' mai nobil și mai ușor de dobândit și să fie de aci încolo lozincă: „Budapesta — oraș maghiar“. Și de altminteron, orașele adevărat universale nu se fac din gură, fiind-că acelea toate s'au ridicat pe temelie națională la înălțimea de orășenie universală. Și oare cum ar și pute Budapesta să-și ridice la înălțime coperișul de oraș universal de sine stătător, dacă basă solidă nu i-au putut pune moralul și spiritul maghiar? — Capitala-residență să ceară bani împrumut dela orașele din provincie, dar să ceară totodată dela ele și spirit maghiar, pentru-ca cu falsă s'o poată numi conducătoare a lor.“

Din Austria.

Deputatul din Reichsrath, găsindu-se acum în vacanța de Paști, în parte au făcut dări de seamă alegătorilor lor, prezentându-le viitorul, fără considerațiuni de partid, nu tocmai în culori vițe, dar' foarte nesiguri în prospectele ce au putut indica.

De fapt, deputatul nu prea speră că Körber ține să continue a merge pe calea constituțională, fără să se abată la stânga sau la dreapta, deși a declarat, că trecând peste alegerea delegaților, nu are de gând ca, scăpat de această greutate, să-și asigure guvernarea mai departe, eventual cu ajutorul §-lui 14.

Ce e drept, nu neîncrederea în promisiunile lui Körber, ci mai mult lipsa de încredere în capacitatea parlamentului de a continua munca, pare a pune în nesiguranță pentru „părinți patrii“ — ziua de mâine.

Sunt toate dispozițiunile bune și sunt șanse ca parlamentul s'o ducă înainte, e însă un punctum saliens, peste

O CRITICĂ.

Zece ani de mișcare literară în Transilvania, 1890—1900. Material critic de Il. Chendi. Oradea-Mare 1901. p. 76.

Studiul ce anunțăm, apărut întâiu în revista „Familia“, s'a retipărit în broșură. Devenind în această formă mai accesibil pentru marele public român, ținem să atragem atențiunea asupra lui; și aceasta cu atât mai virtuos, cu cât îl socotim de o lucrare prețioasă.

În anul 1898 s'a urmat o polemică între „Convorbirile Literare“ din București și „Familia“ din Oradea-Mare; sau alt-fel zis, s'a născut o polemică, în giurul părerii emise de dl T. Maiorescu, că la noi ar fi în ființă o „Renaștere literară“. Tesa lansată de maestrul critic român a continuat a o susține cu puțin succes dl Mihail Dragomirescu, pe atunci redactor al „Convorbirilor“, combătut fiind în coloanele „Familiei“ de dl Ilarie Chendi.

În interesul adevărului și întemeierii lui, asupra pretinsei „Renașteri“, publicarea

„materialului critic“ al mișcării literare de dincoace de munți, în cel din urmă zece ani, este un argument final, hotărâtor.

În același timp studiul dlui Chendi este o prețioasă contribuțiune la istoria literaturii și culturii noastre.

Dl Chendi, bine pregătit pentru astfel de lucrări, având pătrunderea cerută unui serios critic, a știut să ne prezinte o iconă cât se poate de fidelă a mișcării literare dela noi, în baza publicațiunilor ce s'au făcut în ultimul deceniu. Stilul curgător și limba aleasă, fac din lucrarea sa o plăcută bucată literară.

Întâinul capitol a studiului său este consacrat folclorului.

Din popor adunate și earăși poporului date, — este caracterul și rolul publicațiunilor de această natură. La noi, la Români de dincoace de Munți, acest ram de literatură a fost mai mult și mai bine cultivat; și această constatare ne place a o face cu atât mai ales, cu cât în celelalte direcțiuni, nu prea sunt de făcut multe constatări de asemenea natură.

Ocupându-se apoi de literatura dialectală, insistă îndeosebi asupra lui „Delamarina“ (Victor Vlad Rădulescu), talentul mult promițtor, care ne-a părșit înainte de-a-și fi putut da măsura forței sale artistice...

În șirul poeziilor, i se dă locul de onoare lui Niță Popovici (Bănățeanul). Originar din același oraș cu Vlad (Lugojul), Popovici de-asemena a murit tiner, dar a lăsat din scurta lui viață perla de gândire și de sentiment, — pagini de îndrăgit.

Notăm însă aci, că amândoi aceștia, atât Vlad, cât și Popovici, au trăit și în România și fondul bun de-acasă s'a ciselat mult acolo.

Același lucru se poate spune și despre d-șoara Maria Cuntșin, cea mai bună poeză a noastră astăzi.

În prosa artistică, în cești din urmă zece ani, nu găsim talente cari să se apropie de Slavici, precum nici un poet al „Renașterii“, care să se poată compara cu Coșbuc, nu există.

Amintim, din cei înșirați de dl Chendi, pe dl V. Oniș, novelist, care însă și mai mult s'a distins pe terenul literaturii didactice.

Dl Chendi în lucrarea sa nu pregetă de a ne înșira însă pe toți cei ce au scăpat din... condeiu măcar o idee, fie scriind în versuri, fie în prosă, pentru a ne prezenta tot materialul „denn“ de reflexiuni critice, din mișcarea noastră literară în cei zece ani din urmă.

Acest material apoi îl cântărește și prețuește.

Rolul „Asociațiunii“ în mișcarea noastră i-se rezervă un capitol, arătându-se deplasarea silințelor și neseriositatea activității ei. Era necesar ca să se vorbească într'o asemenea lucrare și de Asociațiune; căci Asociațiunea joacă un rol în viața neamului nostru de dincoace de Munți și rău condusă face multe... rele!

Nu se vorbește în broșura dlui Chendi de „era Dăianu;“ și acest lucru mi-se pare un defect al lucrării.

Ne explicăm însă, cum s'a neglijat: Despre nulități nu se vorbește în serios!

Dar ori cât ar fi de just acest raționament, credem că trebuia să se spună într'un studiu critic asupra mișcării literare din Transilvania în ultimul deceniu, că: Erei noastre de mândrie și de înălțare, în care condeiu lui Slavici și al ridicaseră și o școală literară „era Dăianu și — Traian Miha

Asta-i „Renașterea“... lui — Dragomirescu.

Dar!.. Invinuit pe Chendi de gaba; căci el ni a dat „material critic“ numai.

În „renaștere“ nu mai crede — credem, nici eminența sa archimandritul Pușcariu! Mefisto.

*) A se lua în sensul: la Români de dincoace de Carpați.

care nu va putea trece. Ear acest punct este: Unde începe pactul cu Ungaria se sfârșește cu parlamentul Austriac!

E probabil că se va vota îndemnită, e posibil să treacă și budgetul; pentru votarea pactului înse, în nici un cas Körber nu va pute să-și facă o majoritatea.

Și atunci: Cu, sau fără Körber, 5 14 ar fi să revină la cârmă.

Din străinătate.

Tulburările din Spania.

Se anunță din Madrid lui „Neue Freie Presse“:

Meetingul monstru ținut la Barcelona a adoptat, în urma mai multor discursuri în cari iesușii au fost atacați cu violență, următoarele rezoluțiuni:

- 1.) Despărțirea Statului de Biserică;
- 2.) Desființarea ordinilor religioase din Spania;
- 3.) Secularizarea averilor bisericesti;
- 4.) Trimiterea de felicitări în Franța și Portugalia pentru atitudinea lor în chestia ordinilor religioase.

La trecerea manifestațiilor spre consulatul francez, a avut loc lângă colegiul iesuit o ciocnire violentă cu poliția, cu care ocazie mai multe persoane au fost rănite.

Trupele erau cossemnate.

Episcopii din Santiago, Tortosa, Tuy și Ovideo au publicat o pastorală, pri care opresc pe credincioși de a asista la reprezentarea piesei antisuicite „Electra“.

Alți episcopi au protestat în contra libertății catedrei. Guvernu' le opune conștiința.

Correspondentul din Madrid al lui „Kölnische Zeitung“ anunță:

Printre populația andaluză domnește o vie agitație.

Cinci mii de răsvrățiți s'au dus la Motril, unde se află fabrica de zahăr a marcbizului Laros, cea mai mare din toată Andalusia, căreia i au dat foc și au dărmat-o cu desăvârșire.

A fost trimisă repede la fața locului cavalerime și geandarmarie.

Intempliera aceasta face o mare impresie, căci e un simptom serios al situației.

Turburările în Rusia.

Pe zi ce trece, tulburările în Rusia iau tot mai mari dimensiuni. Mișcările studențești nu sunt nici pe departe înbușite, când vestea despre noul atentat săvârșit de un oficer de gardă al curții la viața țarului pare a se confirma ca adevărată. Țarul, ca prin minune, a scăpat neatinș și atentatorul și a curmat el însuși viața în fața țarului.

Deși censura strictă a marelui imperiu oprește răspândirea în afară a veștilor, totuși acum a străbătut în lume o nouă știre de senzație din Rusia.

Cu data de ieri, 5 Aprilie n., se telegrafează adevărat din Petersburg, că în contra generalului Krievlev, guvernatorul militar al Petersburgului, pe când în ziua precedentă se întorcea cu trăsura acasă dela țarul, s'a făcut un atentat. Dintr'o casă privată s'au tras asupra lui două împușcături: un glonț a străbătut prin chipiul lui Krievlev, ear al doilea a greșit ținta. La vestea despre noul atentat, poliția a făcut imediat cercetare în casa de unde s'a comis atentatul, dar n'a găsit pe nimeni într'însa.

S'a dat însă de urma unui nou complot care avea ținta să atenteze la viața țarului și să asasineze pe trei înalți bărbani de stat ai Rusiei. Nou-descoperitul funcționar se cheamă „norodna volja“ și, pe lângă asasinarea politice, mai avea de scop și câștigarea constituției pentru Rusia. E foarte probabil, că din acest comitet revoluționar au pornit și autorii atentatelor din zilele trecute, în contra celor doi miniștri și a primului fisc al Sf. Sinod, Pobiedonosev.

Situația se presintă și mai gravă prin știrea, ce ziarul german „Vorwärts“ a primit zilele acestea din cercuri militare rusești, care sună:

Oficerii din armată au manifestat o simpatie sinceră față de mișcările studenților și ascultau cu însuflețire vorbirile rostite de studenți în adunările lor. Chiar oficerii au împiedecat zilele trecute pe un colonel de-a porni atacuri în contra studenților. La demonstrațiile studențești din 17 Martie v., oficerii din mijlocul publicului au dat navală asupra Cazacilor, ca să-și rețină dela brutalități și unul din oficerii a rănit cu sabia pe un Cazac însălbătedit.

E foarte caracteristic apoi, că tot în ziua 17 Martie v. foarte mulți oficeri nici nu s'au apropiat de locuințele lor, știind, că va fi recivirată întreagă garnisoana în contra demonstrațiilor.

Neuete Nachrichten publică din Petersburg știrea, că urmașul asasinatului ministru de culte Bogolievov, — va fi prințul Ceacovschi, șeful de la censura presei; ear în locul prințului Imeretinschi, a fost numit guvernator general la Varșovia generalul Trotschi, până acum guvernator în Vilna.

Noutăți

Arad, 6 Aprilie n. 1901.

Curtea la Budapesta Majestatea Sa Monarhul cum se știe, va sosi la 22 Aprilie în Budapesta. Mai mult de o lună va petrece în palatul din Buda și în Götzö. Cu ocaziunea petrecerii Sale în capitala ungară, Monarhul va preda cu pompa obișnuită psăria de cardinal arhiepiscopilor de Praga și Cracovia. Un act de felul acesta nu s'a mai petrecut în Ungaria până acum. Balul curții va fi probabil în 28 Aprilie. La acest bal, cât și la revista asupra armatei, va participa și arhiducele Francisc Ferdinand.

Ioan Droc, veteranul protopop al Mercurei, bărbat de inimă, care și-ruri de ani a luat parte la frumoasele mișcări naționale, în considerarea virstei sale înainte și-a cerut trecerea la pensiuine, ce s'a și aprobat de Consistorul arhiepiscopesc român gr. ort. din Sibiu.

Statistica armatei după naționalități. Acum câte-va zile am dat și noi cititorilor, după ziarele maghiare, o statistică a armatei comune, socotită după naționalități. Zărele maghiare comunică acum, că acea statistică, provenită din isvor ceh, a denaturat exactitatea cifrelor, luând de basă a calculului pentru Austria numărul contingentului de războiu, ear pentru Ungaria contingentul din timp de pace. De alt-fel ministerul de războiu va publica în curând o statistică oficială a armatei, după naționalități.

Petreceri de ale naționalităților la Budapesta. Sub acest titlu „Egyetértés“ raportează, că Românii și Croații arangează „în timpul din urmă diferite petreceri“. E vorba de serbarea societății „Petru Maior“ și a societății „Nada“, care, aceasta din urmă, va serba jubileul de 400 de ani al literaturii croate.

Toate acestea dovedesc — reflectează „E.“ — de ce mare libertate se bucură naționalitățile în Ungaria.

— Ce spui, Moise ?!

Prigonirea presei în Bucovina. „Bukowinaer Post“, al cărui număr de Marți a fost confiscat din gros pentru un articol de fond, prin care advocatul Dr. Chomed din Rădăuț arată că influența guvernului își întinde ghiarele chiar și spre găul libertății judecătorilor și judecătoarelor. Ca dovadă aduce cazul cu cercetarea disciplinară ce s'a făcut judecătorilor din Rădăuț — în urma alegerilor de astă-toamnă.

Se vede, că cei din Bucovina țin al naibii la ordinațiunea ministrului austriac de justiție, de a îmblânzi „censura“ presei. După „Deșteptarea“, confiscată acum în vre-o optzeci de rânduri, i-a venit rândul și ziarului nemțesc.

Conferențele literare din Cernăuți. Conferența a patra, din ciclul prelegerilor publice în Cernăuți, s'a ținut Dumineca trecută și a avut un succes foarte bun — spune „Deșteptarea“. — Măne, Duminecă, în ziua de Florii, va prelege dl stud. în teologie N. Balan „Despre fiziognomie“, ear dl stud. în teol. Aurel Crăciunescu despre tractatul său folcloric „Goștia sau ospățul“.

Congresul macedonean. Din Sofia se anunță, că congresul convocat de comitetul macedonean, se va ține măne, Duminecă, în Sofia; în Bulgaria întreagă este mare interesul față de acest congres, deoarece cauza macedoneană e considerată de o „causă sfântă“. Cercurile oficiale bulgare privesc cu oare-care îngrijire la acest congres, fiind-că la ordinea zilei este schimbarea statutelor și alegerea noului președinte. Se zice, că cercurile guvernului și inteligența desaproabă activitatea lui Sarafoff, care a compromis comitetul în fața Europei așa de mult, încât și Rusia s'a văzut silită a pași contra lui. Intenția ministrului-președinte Karavelov este de a depărta pe Sarafoff din fruntea comitetului, din care cauză lupta între oamenii guvernului și partizanii lui Sarafoff, care sunt numeroși, va fi înfocată. Sarafoffiștii agită puternic și speră să adune la congres vre-o 10.000 oameni. Ca urmaș al lui Sarafoff se amintește generalul Tancev.

Defraudare la posta din Cernăuți. Cetim în „Deșteptarea“, că în 29 Martie a. c. expeditorul dela posta din Cernăuți Eugen Gayer a fugit cu amanta sa Sofia Lukacz, după ce a delapidat mai multe epistole recomandate, în cari se aflau 6080 ruble și 9000 lei. Ei au fugit întâiu la Suceava și de acolo peste frontiera. În 1 Aprilie au fost deținuți amândoi fugarii în Verești la intervenția comisariatului districțial din Suceava Zierhoff și a comisariatului dela poșta din Cernăuț Horaczek. La dilații s'au aflat 8000 franci și 4700 ruble.

Nouă „religie“ între Ungari. Foile maghiare anunță ivirea unei noue secte „religioase“ între patrioți, și anume între țărani. Noul credincios se numește „vegetarian“. Întrebat de curând, unul dintre dinșii asupra credinței sale a zis, că el e „creștin vegetarian“, nu mănâncă carne, ci totdeauna postește. Din expunerile lui mai departe s'a constatat, că noua „religie“ s'a facut prin numai de curând, în timpul mișcărilor agrare sociale. Se știe, că aderenții anarchiei ideale au propagat în scrierile lor și vegetarianismul și acum nu demult aderenții acestor două direcții (agrari sociali) s'au unit, luând între dinșii și pe apostolii lecurii naturale, într'o triplă alianță.

Tot rezultate de ale erei „liberale“ neconfesionale, de cari Maghiarii se vor căi cei dintâiu.

O scrisoare a lui Leo Tolstoi. Contele Leo Tolstoi comunică ziarului socialist „Vorwärts“ din Berlin următoarea scrisoare, ce nu i-a fost posibil de a o publica în presa rusească, cum a avut intențiunea:

D-le Redactor! Nefind în stare de a mulțumi tuturor acelor, — începând dela cei mai înalți funcționari până la uvrierii simpli — cari, atât personal, cât și pe calea poștei sau a telegrafului, mi-au exprimat simpatia lor cu ocaziunea decretului Sf. Sinod dela 22 Februarie (Excomunicarea — trad), rog onor. Dv. ziar de a transmite tuturor acestor persoane mulțumirile mele, atribuind simpatia, ce mi-le-au manifestat nu atât importanței acțiunii mele personale, cât mai mult „înțelepciunii“ și „oportunității“ unui decret al Sf. Sinod. (Semnat) Leo Tolstoi.

Felurimii.

Cocostireul soldaților. — Foile germane scriu niște lucruri hazlii despre o barză pe care o numesc „cocostireul soldaților din Ulm“. Artileriștii din Ulm au prins odată o barză pe care au îngrijit-o foarte bine, așa că după ce a scăpat în libertate, nu i-a trecut prin minte să plece de iarnă spre Africa. El a rămas un prieten nedespărțit al soldaților, pe cari îi iubește foarte mult. Animalul domesticit este într-o toată instruit militară. În fie-care dimineață, după-ce de-junează, merge în curtea căsării, și sau că face și el cu soldații marșurile de paradă, sau că stă numai și privește la cei ce fac deprinderi. Odată s'a întâmplat un lucru hazliu cu biata barză Soldații întorceau de pe câmpul de exerciții; când erau aproape de casarmă, căpitanul comandant oprește compania și comandă frontul la dreapta. Compania își aștepta dozele: „Eram pe deplin mulțumit cu voi, dacă, se înțelege...“ În momentul acesta se aude de sus un cloțnit și barza descinde între companie și căpitan. Acesta mănios strigă sergentului să alunge barza. Sergentul voia să lovească cu latul săbiei pe sârmana pasere, dar ea tot-deauna se ferea. Voia să o lovească cu piciorul, dar paserea se apăra cu aripile. Situația era critică. Furtuna era în erupțiune. Soldații aproape se înecau de ris. Căpitanul de mânie schimba fețe. Paserea nerușinată se pune în fața căpitanului și începe să cloțne. În sfârșit și căpitanul, fără voce, a isbucnit în ris și zise: „Bine! Sunt mulțumit cu voi. Azi după prânz aveți libertate“. Ast-fel a scăpat compania de cearta și pedeapsa căpitanului.

ULTIME ȘTIRI.

Convocarea Delegațiilor.

Budapesta, 5 Aprilie. „Pester Lloyd“ este informat, că convocarea Delegațiilor monarchiei e plănuită pe ziua de 20 Maiu. În 8 Aprilie se va ține în Viena un consiliu comun de miniștri, unde se va debate chestia bugetului comun pe anul 1902, a căruia definitivă statorire va fi chemarea unei mari conferențe ministeriale ce se va ține în 16 Aprilie n.

Krüger despre războiu.

Paris, 5 Aprilie. Un colaborator al ziarului „Matin“ a intervievat zilele acestea pe Krüger, care a declarat întâiu, că încă nu e hotărâtă călătoria sa în America. Ear' privitor la negocierile de pace între Burii și Englezii, pe temeiul renunțării Transvaalului la independența sa, bătrânul president a negat că Transvaalul ar fi aplicat vre-odată să renunțe la independența pentru o pace cu Englezii și a zis, că o întreagă serie de minciuni caracterizează pe Englezii, cari prin acestea seduc în tot cursul războiului opinia publică europeană. Îngrijiri serioase numai atunci, zice, va avea, când Englezii vor aduce odată știri cerș-punzătoare adevărului.

Altfel — a continuat Krüger — cel mai bun lucru ar fi făcut Englezii, dacă pe temeiul independenței ar negocia cu Burii, fiindcă pe acest temeiu Burii s'ar fi învoit la mai multe alte concesii, pe când, în cazul perderii independenței, — războiul va continua vecnic. Krüger a mai zis, că în ce privește luptătorii, eroii, munițiile și armele, Transvaalul e inepuisabil. Increderea pusă în Dumnezeu îl întărește în credința, că în cele din urmă învingerea va fi pe partea Burilor.

Evinimentele din China.

Londra, 5 Aprilie. Lui „Times“ i-se raportează din Niw-York: Faptul, că China se opune cu desăvârșire să renunțe la drepturile sale prin iscălirea pactului cu Rusia relativ la Mandșuria, este aprobat și de acei Americani, cari până acum erau mulțumiți cu politica pasivă a guvernului american.

Editor. Aurel Popovici Barciannu.
red: răspuns: Ioan Russu Sirianu.

F o n d a t 1845.

P r e ț u r i f i z e l

Magazin cu haine pentru
bărbați și băieți de orî-ce vîrstă
recomanda cu stimă
ca articli de cea mai bună calitate,
asortiment bogat
din materii de lână,
indigene și străinătate,

MAUTHNER

882 3-5

Comande după măsură se efeptuesc în BUDAPESTA în atelierul meu propriu fără nici un greș.

Telefon 457.

F o n d a t 1845.

Telefon 457.

8553 1900.
LXVI sz.

Arverési hirdetményi kivonat.

Az aradi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság közhirre teszi, hogy a „Victoria” takarékos és hitelintézet végrehajtatonak Dan Ioun végrehajtást szenvedő elleni 600 kor. tőkekövetelés és járulékal iránti, végrehajtási ügyében az aradi kir. törvényszék (az aradi kir. járásbírószék) területén levő Arad, Demeter-utca 111. sz. a. fekvő az aradi 1728 sz. tükörben A. 2. sorszám alatti ház és telekből álló ingatlanságra az árverést 1914. évi május hó 3-ik napján d. u. 3 órakor az igazságügyi palota 48. sz. árverési szobájában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fog.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át vagyis készpénzben, vagy az 1881. LX. t. cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes érték-papírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. § értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Aradon, 1900. évi december hó 31. napján.

Az aradi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság.

590 1-1

Zubor, kir. törvsz. biró.

Semintele
MAUTHNER
cunoscute in toată lumea poartă
pe fiecare pachet numele seminței
MAUTHNER

Semintele fără de eticheta
cu numele MAUTHNER sunt a se respinge
chiar și dacă s'ar vinde sub firma
aceasta.

Mai bune și mai de încrezut nu
există semințe pentru **economie** și
grădina ca și cele ce se furnizează de 27
ani dela firma

EDMUND MAUTHNER,

prăvălie de semințe a curții cesaro-regese
în Budapesta.

Comptuarul și) VII. Strada Rottenbiller 33
Magazinul) stațiunea tranvaiului electric.

Localul de vânzare) VI. Strada Andrássy 23.
vis-à-vis cu opera reg.

Catalogul principal de 226 pagine la cerere
572 6-10 se trimite gratis și franco.

Cel mai mare magazin

din Arad și provincă, exclusiv

Prețuri convabile.

Fondat în 1875.

în confecțiuni pentru dame

asortiment bogat

costume pentru dame (Homspans)

croiu modern dela 30 coroane in sus.

Bluse de mătăsă și jupoane

cel mai nou fazon.

MAUTHNER

Nrul Telefonului 238.

582 3-5